

po (veljavnih) pravih ime zveni ostro in presekanost, vsekakor daleč od mehkega izvornika, ki je v dobršni meri onomatopoejski. Prevod je še najbolj podoben slabi, trdi rustikalni slovenski izgovorjavi mehke italijanščine. Čeprav je res, da priporočanemu slovenjenju latinskih imen tudi mnogi drugi slovenski avtorji ne sledijo, bi pač v primeru uporabe izvornih oblik latinskih imen morali uporabljati ležeči izpis besede (*italic*).

Vodnik je namenjen v prvi vrsti uporabnikom muzeja in obiskovalcem Celja, kar dokazuje tudi dodana karta mesta z vrisanimi arheološkimi spomeniki, ki bi bila bolj uporabna na samem zavihku, na vsak način pa za seznamom uporabljene literature. In prav zato, ker je vodnik namenjen v prvi vrsti poljudnemu kramljanju, so morda nekatere sicer zelo dragocene a prenatane obravnave njegova obtežitev, nikakor pa ne napaka! Vsekakor bi bila najbrž bolj na mestu kot podrobnosti (npr. o kanalizaciji) kratka umestitev Celeje v rimsko cesarstvo (tudi karta imperija z vrisano Celejo ne bi bila odveč) oziroma v širši geografski prostor, kar bi še dodatno doprineslo k že tako visoki vsebinski vrednosti vodnika. Avtorica posveča kar precej pozornosti izrazito strokovnim (sicer gotovo nadvse pomembnim) podatkom, kar nehote daje vtis, da je želela obenem zadostiti strokovni javnosti in široki množici, ali - kot bi se bala stroge strokovne arheološke kritike. Muzealci smo vse prevečkrat deležni sodbe o presplošnih predstavitev, saj stroka snobovsko pozablja na množice uporabnikov, ki jih pritegnejo le dobro napisana, prijetna poljudna dela. Seveda strokovno in znanstveno utemeljena, a tovrstna razglabljanja z množico znanstvenih podatkov sodijo v literaturo z drugačnim bralstvom.

Vodnik je oblikovan z velikim občutkom, prijeten na pogled, pregleden, razkošno opremljen z (odličnimi) barvnimi in črno-belimi fotografijami, načrti in risbami.

Izjemno sveže in domiselno deluje mali slovar na zadnjem zavihku platnic, enako kot avtoričin prijeten nasmeh z njeno kratko predstavitevjo na prednjem zavihku.

Svež in prijeten pa naj bi bil tudi izziv kustosom ostalih slovenskih muzejev, da bi na podoben način čimprej spregovorili tudi o drugih mestih ali najdiščih, saj so vodniki dandanašnji prepotrebno potrošno blago. Nehote pa se mi ponuja vprašanje, kdaj nam bo na voljo pričujoče delo tudi v sodobnejših medijskih oblikah?

Verena VIDRIH PERKO

Ptuj v rimskem cesarstvu. Mitraizem in njegova doba. M. Vomer Gojkovič, N. Kolar (ur.). Mednarodno znanstveno srečanje, Ptuj, 11.-15. oktober 1999. *Archaeologia Poetovionensis* 2. Pokrajinski muzej Ptuj, Ptuj 2001. ISSN 1580-7355. 396 strani, 164 slik, 47 tabel in 4 karte.

Mednarodno znanstveno srečanje je bilo posvečeno 1930-letnici prve omembe Poetovione v pisnih virih, stoletnici odkritja prvega mitreja na Spodnji Hajdini in postavitvi zaščitne stavbe nad njim. Prispevki, ki so razdeljeni na štiri tematske sklope (*Povezava Poetovione s sosednjimi mesti v 1. st. n. š., Mitreji in središča mitraizma, Vloga mitraizma in drugih religij v družbenem življenju rimskega cesarstva in Problemi ohranjanja zaščite spomenikov*), so objavljeni v treh jezikih; v slovenščini, nemščini in angleščini, nekateri tudi v francoščini.

B. Slapšak (11-25) v svojem prispevku predstavi geografske danosti in zgodovinska dejstva, ki so botrovala razvoju Poetovione v sedež provincialne uprave, štabni center, sedež davčne uprave, ilirske carine ter močan industrijski center. M. Šimek (41-49) osvetli povezanost Ptujskega in jugovzhodno Dravskega polja skozi arheološke najdbe. S. Palágyi (71-81) predstavi razprostranjenost motivov na kamnitih spomenikih, predvsem stelah in oltarjih, na območju srednje Panonije. Problematiko marmornih kamnolomov in njihovega določanja osvetljuje prispevka H. W. Müllerja (93-97) in B. Djurića (61-70). H. W. Müller predstavi

metode določanja izvora marmorja in rezultate raziskav v Panoniji, Noriku in Daciji, B. Djurić pa konec rimskih pohorskih kamnolomov. Opozori, da je edini verjeten rimski kamnolom Puderšnikov kamnolom (pod Motalom), kjer je bil odkrit anepigrafski oltar posvečen Saxanu. A. Gaspari (51-69) predstavi zgodovino raziskav in problematiko lokacije rimskega mostu prek Drave, G. Fuchs (83-92) pa naselbinske strukture na območju agra Flavije Solve. J. Istenič (27-31) in I. Lazar (33-40) sta obravnavali lončarsko in steklarsko proizvodnjo Poetovione. Tema študije I. Mikl Curk (327-334) je položaj svetišč znotraj urbanistične zasnove rimskih mest na Slovenskem.

Prispevek B. Županek in D. Mlekuža (335-341) je nekakšen uvod v študije, ki se dotikajo kultov in življenja verskih skupnosti. Podala sta rezultate študije o razlikah v religiozni podobi Emone in Poetovione. V obeh mestih so bila v teku 1. in 2. st. n. š. priljubljena rimska božanstva, medtem ko v 3. st. v Emoni naraste delež lokalnih, v Poetovionu pa vzhodnih božanstev. M. Šašel Kos (343-347) in K. Kaus (355-358) predstavita nekaj Nutricam posvečenih spomenikov. S. Ciglencečki (349-353) osvetli pomen kulta Velike Matere bogov, ki je dolgo živel sočasno s krščanstvom, ki se je vse bolj širilo. R. Bratož (313-325) skozi poročila škofa Viktorina ovrednoti in osvetli položaj petovionske krščanske skupnosti v drugi polovici 3. st. Pokope ob in pod mitreji v Porenju analizira A. Hensen (213-219). Mitreje in širjenja kulta na območju Hrvaške v svojih študijah predstavita M. Glavičić (221-231) in G. Lipovac Vrkljan (233-249). Mitreje v Akvinku je analizirala J. Topál (269-273), medtem ko je A. Tengely (303-308) poskušal povezati mitološke prizore na nagrobnih spomenikih s pokopi pripadnikov mitraistične skupnosti.

Različni pogledi na mitraizem, tako na izvor te religije, kot na njeno obredje, ikonografijo in simboliko so predstavljeni v študijah J. Scheida (99-103), M. Weißve (251-267), A. Szaba (275-282), Ž. Miletića (283-288), R. L. Gordona (289-301) in J. Magdića (309-312). Povezave med židovsko, mitraistično in krščansko skupnostjo na prostoru Akvinka in Intercise je osvetlila D. Gáspár (367-369). Zgodovinske okoliščine in arhivske dokumente o postavljanju zaščitne stavbe nad prvim mitrejem ter zgodovino raziskav ptujskih mitrejev sta sistematično predstavili M. Vomer Gojkovič (105-124) in N. Kolar (383-388). Iz perspektive konservatorsko-restavratorske stroke je slovenske mitreje predstavil J. Korošec (371-382). Materialne ostaline ptujskih mitrejev so v svojih študijah analizirali I. Žižek (125-166), C. Ertel (167-178), V. Vidrih Perko in M. Lovenjak (179-189), I. Tušek (191-211), J. Horvat in M. Tomanič Jevremov (359-366), ki so predstavili njihovo notranjo opremo, kovinske in keramične najdbe ter kamnite spomenike.

Na tem mestu moram opozoriti tudi na mnoge nerodne in nedopustne napake, ki so nastale tako pri prevajanju v tuje jezike kot tudi v slovenščino. Na napake v tujejezičnih prispevkih je opozoril že P. Kos (*Argo* 45, 2002, 130-131), tu pa bi rada izpostavila nedosledno in nepravilno slovenjenje latinskih krajevnih in lastnih imen ter slabe, dobesedne prevode v slovenščino, brez poudarka na strokovni in slovnični smiselnosti stavka: "Ob robu rimskega vikusa v Wieslochu ... se je nahajal vhod v mitrej, poleg katerega smo srečali dva žgana pokopa. Grobišči sta bili nameščeni sredi oz. proti koncu 2. st. ..." (str. 216); "... se je ohranilo znatno število spomenikov iz časa mitraizma ... Na ozemlju Hrvaške je potrjenih 25 najdišč, ki prikazujejo 29 posvetilnih kamnov ..." (str. 245-246); "Takšen kult pa ni rabil biti čisto iranski ..." (str. 300.); "Kljub dobri berljivosti napisa je razlaga votivnega kamna ... nedvomna." (str. 356).

Pred nam je torej knjiga, ki zasluži pozornost zaradi pomembnih študij, ki osvetljujejo številna vprašanja v zvezi z mitraizmom in položajem Poetovione v rimskem imperiju. Preštevne jezikovne napake, ki so posledica slabih prevodov, pa na bralca upravičeno napravijo slab vtis in škodijo celi publikaciji.

Barbara NADBATH